

POSTANOWIENIE

Dnia 29 października 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Manowska

w sprawie z powództwa Ł. M., A. M. B.,
B. G. i M. P.
przeciwko [...] Zakładowi Ubezpieczeń S.A. w W.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 29 października 2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powódek
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 29 stycznia 2020 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. nie obciąża powódek obowiązkiem zwrotu na rzecz
pozwanego kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżących obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, czyli tak zwanego przedsądu, ustawodawca zagwarantował, że skarga kasacyjna, jako nadzwyczajny środek

zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie realizować funkcje publicznoprawne. Ograniczenie przesłanek, wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. do czterech ma, w konsekwencji, zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo będzie uzasadnione jedynie w tych przypadkach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej jednostkowej sprawie. Ostatecznie, nie w każdej sprawie, nawet takiej, w której prawomocne orzeczenie, zostało wydane w warunkach błędu w subsumpcji, czy też wyniku wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. W przeciwnym, bowiem, razie Sąd Najwyższy stałby się, wbrew obowiązującym przepisom, sądem trzeciej instancji, a nie jest, przecież, jego zadaniem dokonywanie korekty ewentualnych błędów w zakresie stosowania, czy też wykładni prawa, w każdej indywidualnej sprawie.

W niniejszej sprawie nie zachodzą przesłanki przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej powódek Ł. M., A. M. B., B. G. i M. P., od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 29 stycznia 2020 r. Wnosząc o przyjęcie ich skargi skarżące wskazały na przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 oraz 2 k.p.c.

Odnosnie do pierwszej powołanej przez skarżących przesłanki przedsądu sformułowały one dwa zagadnienia prawne sprowadzające się do następujących pytań: 1. „Czy art. 442¹ § 2 k.c. i art. 442 § 2 k.c. (w brzmieniu z dnia 28 września 2004 r.) mieć będzie zastosowanie wówczas, gdy szkoda spowodowana zostanie przestępstwem, niezależnie od tego, czy poszkodowany skieruje swoje roszczenie przeciwko sprawcy przestępstwa, czy przeciwko innej osobie odpowiedzialnej za szkodę? Innymi słowy, czy dla zastosowania dłuższego terminu przedawnienia przewidzianego w art. 442¹ § 2 k.c. i art. 442 § 2 k.c. konieczne jest aby zachowanie sprawcy szkody, przeciwko któremu skierowane są roszczenia, wypełniało znamiona przestępstwa, jeśli zachowanie innej osoby (niezależnie odpowiedzialnej za tą samą szkodę) stanowiło przestępstwo?”; 2. „Według jakich kryteriów sąd cywilny powinien badać na potrzeby samodzielnego ustalenia popełnienia przestępstwa i w związku z tym ewentualnego zastosowania przepisów art. 442¹ § 2 k.c. oraz art. 442 § 2 k.c. istnienie związku przyczynowego między nieprawidłowym zachowaniem sprawcy a określonym skutkiem? Czy zasadnym

jest wówczas w toku postępowania cywilnego posługiwanie się koncepcjami właściwymi dla prawa karnego (w tym teorią obiektywnego przypisania skutku), czy może na potrzeby rozstrzygnięcia samej tylko sprawy cywilnej sąd powinien stosować cywilistyczne rozumienie związku przyczynowego (w tym przyjętego w prawie cywilnym modelu adekwatnego związku przyczynowego?”. Co do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., skarżące wskazały, że w niniejszej sprawie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, tzn.: art. 442¹ § 2 k.c. i art. 442 § 2 k.c., gdyż „w razie powstania odpowiedzialności deliktowej kilku podmiotów za tę samą szkodę pojawiła się zarówno tendencja do przyjmowania takiego samego (dłuższego) terminu przedawnienia roszczeń skierowanych wobec tych podmiotów, jak i tendencja zmierzająca do eksponowania dłuższego terminu przedawnienia tylko wobec osoby popełniającej przestępstwo”.

Skarga kasacyjna powódek nie kwalifikowała się do przyjęcia.

W pierwszej kolejności stwierdzić należy, że przytoczone przez skarżące pierwsze zagadnienie prawne oraz kwestia zaprezentowana przez nich w ramach art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. zostaną omówione łącznie z uwagi na tożsamość objętej tymi przesłankami problematyki. Jak już wstępnie wskazano zagadnienie prawne w brzmieniu: „czy dla zastosowania dłuższego terminu przedawnienia przewidzianego w art. 442¹ § 2 k.c. i art. 442 § 2 k.c. konieczne jest aby zachowanie sprawcy szkody, przeciwko któremu skierowane są roszczenia, wypełniało znamiona przestępstwa, jeśli zachowanie innej osoby (niezależnie odpowiedzialnej za tą samą szkodę) stanowiło przestępstwo?”, w oczywisty sposób koresponduje z postulowaną przez skarżące potrzebą wykładni przepisów, o których mowa w tym zagadnieniu. Skarżące zwróciły uwagę na mające miejsce w orzecznictwie Sądu Najwyższego dwa stanowiska odnoszące się do interpretacji art. 442¹ § 2 k.c. i art. 442 § 2 k.c., z których pierwsze „wiąże wydłużenie terminu przedawnienia roszczenia odszkodowawczego z samym faktem wystąpienia szkody wynikłej z przestępstwa, przy czym dla zastosowania art. 442¹ § 2 k.c. podstawowe i wystarczające znaczenie ma stwierdzenie, czy szkoda była wynikiem zbrodni lub występku; bez znaczenia jest natomiast, czy zbrodnię lub występki popełniła akurat ta osoba, wobec której kierowane jest roszczenie”, zaś drugie

zakłada, że „przesłanka szkody wynikłej ze zbrodni lub występku” w rozumieniu art. 442 § 2 (art. 442¹ § 2) k.c. nie jest spełniona wówczas, gdy odpowiedzialność deliktowa wynika z odrębnego deliktu własnego i jako taka ma charakter samodzielny, niezależny od czynu niedozwolonego innej osoby”. Skarżące podkreśliły, że opowiadają się za pierwszym poglądem, wyartykułowanym w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Stwierdziły, że „to samo zdarzenie sprawcze powodujące szkodę nie powinno być bowiem oceniane w różny sposób i prowadzić w konsekwencji do przyjmowania zróżnicowanego terminu przedawnienia roszczenia odszkodowawczego wobec osób współodpowiedzialnych za naprawienie tej samej szkody”. W ich ocenie „taka właśnie wykładnia powyższych przepisów służy wzmocnionej ochronie osób pokrzywdzonych kwalifikowanym czynem niedozwolonym”. Mając na uwadze zaprezentowane przez skarżące wywody należy stwierdzić, w pierwszej kolejności, że w judykaturze Sądu Najwyższego wypracowano transparentne kryteria, których spełnienie przez skarżącego determinuje przyjęcie jego skargi przez ten Sąd na etapie przedsądu kasacyjnego. I tak mając na względzie przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. skargę kasacyjną podlega przyjęciu, jeżeli skarżący wykaże, że wskazane przez niego zagadnienie prawne posiada właściwość „istotności”, która polega na tym, że zagadnienie to stanowi kwestię dotychczas niewyjaśnioną i nierozwiązaną w orzecznictwie sądowym, a więc cechującą się nowością, a którego rozstrzygnięcie może sprzyjać rozwojowi prawa. W efekcie powołanie się na tę przesłankę przedsądu, wymaga, obok sformułowania tego zagadnienia, także przytoczenia związanych z nim konkretnych przepisów prawnych, wskazania dlaczego jest ono istotne oraz przedstawienia argumentacji wskazującej na rozbieżne oceny prawne (por. orzeczenia Sądu Najwyższego, np.: postanowienie z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 33/2018 r., nie publ.; postanowienie z dnia 16 maja 2018 r., II CSK 13/2018, nie publ.; postanowienie z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 585/17, nie publ.). Nadto przedstawione Sądowi Najwyższemu zagadnienie prawne, poza tym, że musi być istotne, nowe i dotychczas niewyjaśnione, powinno pozostawać w związku ze sporem i mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia danej sprawy. Nawiązując natomiast do dorobku orzeczniczego Sądu Najwyższego, odnośnie do wymagań stawianych wykazaniu

przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., stwierdzić należy, iż w jego judykatach wypracowano praktykę, że przyjęcie skargi kasacyjnej, w takiej sytuacji, wymaga wykazania, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania na czym polegają wątpliwości związane z jego rozumieniem oraz przedstawienia argumentacji świadczącej, że wątpliwości te mając rzeczywisty i poważny charakter, nie należą do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa. Konieczne jest wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej. Oprócz tego, ze względu na publicznoprawne funkcje skargi kasacyjnej, skarżący powinien wykazać celowość dokonania wykładni konkretnego przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej. Ponadto konieczne jest dowiedzenie, że dokonanie wykładni przez Sąd Najwyższy jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy.

Przedstawione przez powódki zagadnienie prawne powyższych przesłanek nie spełnia. Przytoczone w skardze kasacyjnej orzecznictwo Sądu Najwyższego dotyczy sytuacji, w których źródłem szkody było to samo zdarzenie sprawcze. Również powódki w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej powołały się na to samo zdarzenie sprawcze, co jednak nie znajduje odzwierciedlenia w stanie faktycznym sprawy. W przedmiotowej sprawie wchodziły w rachubę, według twierdzeń skarżących, dwa czyny dwóch osobnych podmiotów, to jest pozostawienie zepsutego samochodu przez kierowcę na drodze publicznej w ciągu dnia oraz brak skutecznych działań funkcjonariuszy policji w usunięciu tego pojazdu bądź właściwego zabezpieczenia go na drodze publicznej w porze nocnej. Konsekwencją takiego zróżnicowania jest okoliczność, iż czyn sprawcy zdarzenia, to jest kierowcy oraz ewentualny czyn funkcjonariuszy Policji, przedawniają się osobno. Nie tylko, że podmioty te nie odpowiadają za siebie wzajemnie, ale zachowanie się tych dwóch podmiotów stanowią dwa odrębne czyny, a zatem w rozpoznawanej sprawie nie zachodzą podstawy sformułowanego w skardze kasacyjnej zagadnienia prawnego.

Mając powyższe rozważania na uwadze i konfrontując jednocześnie wywody skarżących ze wskazanymi powyżej wymogami stawianymi w orzecznictwie Sądu Najwyższego przesłankom z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. stwierdzić należy, iż powódki finalnie nie wykazały tych przesłanek.

Nie odniosła również skutku przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. w zakresie drugiego zaprezentowanego przez skarżące zagadnienia prawnego, sprowadzającego się do pytania: „według jakich kryteriów sąd cywilny powinien badać na potrzeby samodzielnego ustalenia popełnienia przestępstwa i w związku z tym ewentualnego zastosowania przepisów art. 442¹ § 2 k.c. oraz art. 442 § 2 k.c. istnienie związku przyczynowego między nieprawidłowym zachowaniem sprawcy a określonym skutkiem? Czy zasadnym jest wówczas w toku postępowania cywilnego posługiwanie się koncepcjami właściwymi dla prawa karnego (w tym teorią obiektywnego przypisania skutku), czy może na potrzeby rozstrzygnięcia samej tylko sprawy cywilnej sąd powinien stosować cywilistyczne rozumienie związku przyczynowego (w tym przyjętego w prawie cywilnym modelu adekwatnego związku przyczynowego?”. Otóż kwestia ta została już obszernie wyjaśniona w judykaturze Sądu Najwyższego. Faktem jest zjawisko pewnej niejednorodności rozumienia zakresu kognicji sądu w sprawie cywilnej. Dominuje jednak pogląd opowiadający się jednoznacznie za możliwością samodzielnego oceniania przez sąd cywilny, w braku wyroku skazującego sądu karnego, czy określone zachowanie wyczerpywało znamiona przestępstwa, z czym prawo cywilne materialne wiąże skutki w szczególności odnośnie do przedawnienia roszczeń. Stwierdzenie, bowiem, przez sąd cywilny, że popełnione zostało przestępstwo, wymaga dokonania własnych ustaleń dotyczących istnienia podmiotowych i przedmiotowych znamion przestępstwa, według zasad i kryteriów przewidzianych w prawie karnym (por. np.: wyroki SN: z dnia 18 grudnia 2008 r., III CSK 193/08, nie publ.; z dnia 21 listopada 2001 r., II UKN 633/00, OSNP z 2003 r., nr 17, poz. 422). Tylko ubocznie wypada odnotować, że wedle odmiennego poglądu postulowane jest dostrzeganie rozbieżności trybów postępowania karnego i cywilnego, przy jednoczesnej prawidłowości, iż ustalenie przez sąd cywilny, że określony czyn stanowił przestępstwo nie stanowi skazania, nie zmierza do ustalenia winy w rozumieniu prawa karnego i wymierzenia

kary, lecz jedynie do określenia przesłanki orzeczenia w sprawie cywilnej. Wobec powyższego nie ulega wątpliwości, że zaprezentowane przez powódki wyżej wskazane zagadnienie prawne nie posiada waloru „istotności” i jako takie nie implikuje przyjęcia ich skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W rezultacie rozważań, w przedmiocie oceny wykazania przez skarżących przesłanek z art. 398⁹ § 1 pkt 1 oraz 2 k.p.c. brak jest podstaw do stwierdzenia, że w niniejszej sprawie przesłanki te zostały przez w sposób właściwy wykazane. Sąd Najwyższy nie dopatrył się również okoliczności, które determinowałyby nieważność postępowania, którą to przesłankę Sąd ten bierze pod uwagę z urzędu.

Z tych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).